

13.01.2021

ПЕДАГОГІЧНА СПАДЩИНА: УШИНСЬКИЙ КОСТЯНТИН ДМИТРОВИЧ

Павлик Н.Ф. - Видатний педагог-теоретик, педагог-філософ К. Д. Ушинський уперше об'єднав у педагогіці зусилля й досягнення антропологічних наук, здійснив вражаючий за своїм обсягом педагогічний синтез наукових знань, про людину, що кардинально змінював традиційний погляд на завдання і зміст педагогіки. Ушинський розкрив докорінну особливість функціонування педагогічного знання - залежність прогресу педагогіки від глибини осягнення нею закономірностей розвитку людини. Він зробив першу спробу виявити й систематизувати ці закономірності, назвав невичерпні можливості виховання як усвідомленого і цілеспрямованого управління дуже складними і багатосторонніми факторами розвитку особистості.

Головне в ученні Ушинського що урок полягає в тому, що він визначив організаційну побудову уроку і встановив окремі його види. Для школи є необхідним поєднання цих видів уроків у одному так званому комбінованому уроці. В цілому, на думку Ушинського, урок досягає мети тільки тоді, коли йому дано певний, точно обдуманий напрям і правильно використано різноманітні методи навчання.

Костянтин Дмитрович Ушинський

— український та російський педагог українського походження, один із засновників педагогічної науки в Росії.

Народився 19 лютого 1824 р. у м. Тулі у небагатій дворянській сім'ї.

Протягом 1840-1846 рр. навчався на юридичному факультеті Московського університету.

У 1869-1870 рр. жив в Україні, яку вважав своєю батьківщиною. Помер 22 грудня 1870 р., похований у Києві на території Видубецького монастиря.

Педагогіку, як вказує Ушинський, не можна назвати наукою у строгому значенні цього слова. Її неможливо навчитись як математиці, хімії, астрономії.

Педагогічні погляди

Ушинський вважав, що педагогіка може стати наукою у повному смислі слова, якщо вона буде тісно пов'язана з життям, виражати потреби суспільства і спиратися на дані наук про людину.

Джерелами теорії педагогіки називав весь комплекс "антропологічних наук", куди відносив анатомію, фізіологію і патологію людини, психологію, логіку, філософію, географію, політекономію, історію. Із зазначеного кола наук головне значення надавав психології. Саме на її основі Ушинський обґрунтував педагогічну науку у своїй фундаментальній праці "Людина як предмет виховання".

К.Д. Ушинський у своїх працях обґрунтовує питання про те що,

Принцип народності виховання

Термін "народність" Ушинський пояснює як своєрідність кожного народу, яка зумовлена його історичним розвитком, географічними, економічними, політичними та іншими умовами його життя.

Найважливішою ознакою і найкращим виразником народності є рідна мова.

Мета виховання визначається особливою ідеєю про людину, властивою для кожного народу

"Виховання бере людину всією зі всіма її народними й частковими особливостями, – її тіло, душу, розум, – і, перш за все, звертається до характеру, а характер і є саме той ґрунт, у якому коріниться народність..."

Ушинський намагається творчо використати традиції народної педагогіки у своїй педагогічній системі. Це особливо добре проглядається у його підручниках "Дитячий світ" і "Рідне слово", де він ознайомлює дітей з народним життям, широко використовує народний фольклор: приказки, загадки, прислів'я, казки, вірші.

Дидактичні погляди

Ряд сформульованих Ушинським дидактичних положень лежать в основі сучасної вітчизняної педагогіки.

Він подолав розбіжності між матеріальною і формальною концепціями про найбільш доцільний характер освіти.

Згідно теорії матеріальної освіти функція навчання полягає, передусім, у засвоєнні студентами фактичного матеріалу;

згідно теорії формальної освіти – у розвитку розумових сил студентів (їх мислення, пам'яті, уваги тощо).

Ушинський науково обґрунтував положення про органічну єдність оволодіння знаннями і розумового розвитку студентів у процесі навчання.

Ушинський по-новаторському підійшов до розробки дидактичних принципів. У його творах знайшли обґрунтування такі принципи навчання:

- 1 Наочності, свідомості й активності;
- 2 Послідовності й систематичності міцності знань;
- 3 Зв'язку навчання з життям;
- 4 Емоційності, поєднання інтересу й відповідальності.

У процесі навчання всі принципи не виступають самостійно, а органічно переплітаються і обумовлюють один одного.

Ушинський **першим науково обґрунтував принцип наочності навчання.**

Він пов'язав його не лише з зоровими відчуттями, як це було у попередників, а дав психологічний аналіз, вказавши, що наочне навчання випливає з особливостей мислення студентів:

"Дитина мислить формами, фарбами, звуками, відчуттями взагалі..."

і не можна примусити її мислити інакше

Тому навчання повинно будуватися на живому спогляданні, на конкретних образах, за формулою: від конкретного до абстрактного.

К.Д. Ушинський по-новому пояснив **принцип свідомості й активності навчання.**

Неможливе активне навчання, що не супроводжується розумінням.

Свідомість, і активність невіддільні: активність є формою, у якій здійснюється свідоме навчання.

Він вказував, що знати напам'ять – ще не означає знати.

1 навчання треба будувати так, щоб воно певній послідовності виробляло в дітей єдину систему знань і навичок

2 радить вчити дітей порівнювати, класифікувати предмети

3 для реалізації принципу Ушинський у своїх підручниках значне місце відводив відповідним вправам

Принцип послідовності і систематичності полягає у тому,

З перших днів треба виховувати у дітей ставлення до навчання як до серйозної праці.

Вимагає, щоб навчання мало серйозний характер: «Навчатися граючись можна тільки дітей до семирічного віку».

А серйозна праця, як вказує великий педагог, завжди важка.

Новим звучить в Ушинського принцип поєднання інтересу й відповідальності у навчанні.

Ушинський був прихильником класно-урочної системи навчання і багато зробив для її вдосконалення.

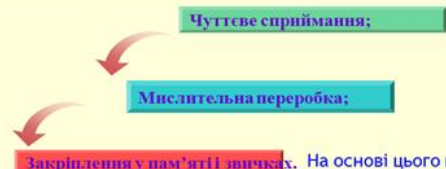
Новим було його вчення про структуру та типи уроків.

З урахуванням дидактичної мети він виділив такі типи уроків:

- змішаний урок (містить повторення пройденого і пояснення нового);
- урок усних і практичних вправ (повторення і закріплення матеріалу);
- урок письмових вправ (розвиток навичок писемної мови);
- урок оцінки знань;
- урок повідомлення нових знань.

Структуру уроку виводив із загальних ступенів навчання і пізнання.

Таких ступенів Ушинський встановив три:

На основі цього виділив три послідовно пов'язані між собою структурні частини уроку:

1. Здійснення свідомого переходу від пройденого до нового і створення в учнів цілеспрямованості на інтенсивне сприймання матеріалу;
2. Розв'язання основного завдання уроку;
3. Підведення підсумків та закріплення набутих знань і умінь.

Погляди на виховання

У педагогічній системі Ушинського важливе місце займають питання виховання, у яких він спирався на ідею гармонійного розвитку особистості.

Головним вважав моральне виховання:

"Ми сміливо висловлюємо переконання, що вплив моральний складає головне завдання виховання, більш важливе, ніж розвиток розуму і наповнення голови знаннями."

Гармонійно розвинутою вважав людину, у якій поєднані розумова зрілість, моральна досконалість, фізична і естетична розвинутість.

Ушинський вважав, що:

Основним фактором і засобом виховання
Ушинський називає **працю**.

Праця є джерелом не лише фізичного, розумового і морально удосконалення, але її існування людини взагалі.

Вказує, що розумова праця — один із найважливіх видів людської праці: *"Мріяти легко, присмислювати, але думати важко."*

Праця є основним видом діяльності дитини у школі, тому школа покликана привчити дитину до розумової праці і сформувати серйозне ставлення до неї.

Ушинський про вчителя і його підготовку

Особистість вчителя, на думку Ушинського, означає все у справі виховання, тому він **повинен бути всебічно підготовленим до вчительської роботи**.

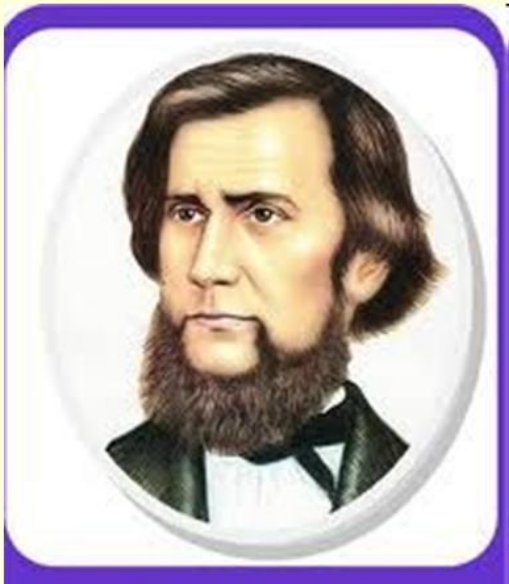

Засоби естетичного виховання за К.Д. Ушинським

Праці К.Д. Ушинського

1. Ушинський К.Д. "Дитячий світ"
2. Ушинський К.Д. "Людина як предмет виховання".
3. Ушинський К.Д. "Праця в її психічному і виховному значенні".
4. Ушинський К.Д. "Про народність у громадському вихованні".
5. Ушинський К.Д. "Педагогічна антропология"
6. Ушинський К.Д. "Рідне слово", та ін.

«Готувати уми! Сіяти ідеї!... Ось наше призначення. Ми живемо не в ті роки, щоб могли діяти самі. Відкиньмо егоїзм, працюймо для нащадків! Збудімо вимоги, укажімо розумну мету, відкриймо засоби, розбурхаймо енергію, — діла з'являться самі!...»

К. Д. Ушинський.

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ